

Teisinio agromiškininkystės reglamentavimo praktikų apžvalga

Europos šalių teisėkūros analizė atskleidžia, kad agromiškininkystės praktikos reglamentavimui ir/ar jos skatinimui teisės aktų rengėjai neskiria pakankamai dėmesio.

Nors agromiškininkystės plotai Europoje užima reikšmingą teritoriją – apie 15 mln. hektarų – ir kai kuriose šalyse ši praktika yra tradicinė ūkininkavimo forma (pavyzdžiui, Graikijoje ir kitose Balkanų šalyse tradicinė ganiava dažnai vykdoma kalnų šlaituose ir slėniuose, kuriuose auga pavieniai medžiai ar jų grupės, teikiančios pavėsį gyvuliams), specialių teisės aktų, skirtų šios veiklos reguliavimui, beveik nėra.

Tam tikrus teigiamus poslinkius galima pastebėti atskirose šalyse. Pavyzdžiui, Prancūzijoje pradedamas diegti reguliavimas, skatinantis medžių sodinimą vynuogynuose, kaip klimato kaitos sukiamų oro temperatūros augimo padarinių mažinimo priemonę. Be to, kai kuriose šalyse, tokiose kaip Čekija, Lenkija ar Prancūzija, formuojasi pilietinės iniciatyvos – agrarinės miškininkystės entuziastų asociacijos. Šios organizacijos aktyviai dalyvauja teisėkūros procesuose, teikia teisės aktų projektus, rengia advokacijos kampanijas ir siekia didinti visuomenės bei politikų sąmoningumą apie šios praktikos naudą.

Lietuvoje situacija yra panaši. Dėl Europos Sąjungos teisės aktų (direktyvų ir reglamentų) reikalavimo perkelti šias normas į nacionalinę teisę, Lietuvos Respublikos teisės aktuose jau atsirado nuorodų į agromiškininkystę kaip ūkininkavimo formą. Tačiau šios sąvokos naudojimas dar nėra paremtas sisteminiu požiūriu. Trūksta teisės aktų tarpusavio suderinamumo, kuris užtikrintų nuoseklų ir strateginį šios gamtai ir klimatui palankios ūkininkavimo formos vystymą. Be to, Lietuvoje kol kas nėra ilgalaikės vizijos, kuri apimtų agromiškininkystės potencialo išnaudojimą ekologinei, ekonominei ir socialinei naudai pasiekti.

Tokios situacijos sprendimas reikalauja ne tik nacionalinių teisės aktų tobulinimo, bet ir tarptautinio bendradarbiavimo bei gerojo kitų šalių pavyzdžio pritaikymo. Ilgalaikis ir nuoseklus požiūris galėtų paskatinti šios ūkininkavimo formos plėtrą, padedančią spręsti klimato kaitos iššūkius ir prisidėti prie tvaraus žemės naudojimo modelių kūrimo.

Suvestinė

Airija

Agromiškininkystė nėra išvystyta, tačiau miškininkystės sektorius pažengęs: šalis bene vienintelė Europos Sąjungoje, nesinaudojanti bendrijos parama miškininkystei, sektoriaus plėtrą skatinanti valstybės biudžeto lėšomis. Agromiškininkystės vystymas turi potencialo būti finansuojamas iš miškininkystės sektoriaus, tačiau kol kas yra apibrėžiamas kaip siekis, kuris padėtų vystyti Airijos agrokultūrai, suteiktų papildomų pajamų ūkininkams.

Baltarusija

Iškelti tikslai iki 2030 m. agromiškininkystę vystyti taikant tokius metodus, kaip švietimas šia tema mokyklose, paskatos ūkininkams vystyti agromiškininkystę kaip verslo šaką kursai ir seminarais. Duomenų detalai identifiкуoti esamą pažangą trūksta.

Čekija

Agrarinė miškininkystė nėra plačiai paplitusi. Specifinių teisės aktų šiai veiklai reglamentuoti šalyje nėra. Yra mėginimų inicijuoti įstatymų pakeitimus, kurie agrokultūros procesą tik dar labiau apsunkintų: įtvirtintų agrokultūros ribojimą kaip priemonę gamtovaizdžio apsaugai.

Didžioji Britanija

Agromiškininkystė nėra plėtojama. Nacionaliniai teisės aktai ne tik nesureguliuoja agromiškininkystės praktikos taikymo, bet ir užkerta kelią taikyti paramos priemonės ją išbandyti norintiems ūkininkams (pavyzdžiui, ūkininkams nėra leidžia kirsti medžių, kurie nėra sulaukę tam tikro amžiaus). Agromiškininkystė finansiškai remiama tik Škotijos Velso ir Šiaurės Airijos regionuose.

Ispanija

Teisinis reguliavimas galimai palankus agromiškininkystės vystymui. Miškų įstatymas nurodo, kad agrarinės paskirties žemėje užveistas miškas nėra priskirtinas prie miškų plotų, tai reiškia, kad ir nepakliūna po dauguma apribojimų, kurie taikomi miško paskirties žemėje augančiam miškui.

Latvija

Agromiškininkystė vystoma kaip rotacinių želdinių ir silvopasoracinių sistemų taikymas, tačiau atskirai nėra sureguliuota teisės aktais. Platesniam taikymui užkerta kelią reguliavimas, kuris neleidžia kirsti medžių, kurie nėra sulaukę tam tikro amžiaus.

Lenkija

Agromiškininkystė teisiškai nesureguliuota, nėra taikoma paskatų jos vystymui, todėl šis ūkininkavimo metodas nėra plačiai taikoma. Šalyje veikia agromiškininkystės asociacija, vienijanti 30 narių.

**Nyderlandų
Karalystė**

Agromiškininkystė nėra teisiškai pripažinta kaip žemės ūkio sistema. Esamos agrarinės miškininkystės iniciatyvos susiduria su problemomis, dėl esamos žemės ūkio ir gamtos saugos politikos.

Prancūzija

Agromiškystės vystymas kaip tikslas iškeltas Kaimo plėtros programoje. Per organizaciją EURAF teikiama valstybės parama. Atskiro teisinio reguliavimo agromiškininkystės vystymas neturi. Šiuo metu ūkininkavimo metodas nėra plačiai taikomas, pagrindine kliūtimi įvardijamos nepakankamos ūkininkų žinios šioje srityje.

Slovėnija

Agromiškininkystės vystymui sąlygos nėra palankios: žemės ūkio paskirties žemė sudaro apie 30 proc. valstybės ploto, nėra pakankamai derlingo ploto. Teisiškai ši praktika nėra sureguliuota, trūksta žinių suinteresuotų šalių atstovų tarpe.

Švedija

Yra teikiama parama agrarinės aplinkosaugos priemonių taikymui ūkiuose per Kaimo plėtros programos ir įvairių ES programų (pvz. LEADER) lėšas. Daugiausiai iniciatyvos šio ūkininkavimo metodo vystymui demonstruoja ne viešasis sektorius, o patys ūkininkai.

Vokietija

Nacionaliniai teisės aktai ne tik nėra suregulavę agromiškininkystės praktikos taikymo, bet ir užkerta kelią taikyti paramos priemones ją išbandyti norintiems ūkininkams (pavyzdžiui, ūkininkams nėra leidžia kirsti medžių, kurie nėra sulaukę tam tikro amžiaus).

Apie projektą „Agromiškininkystė – naujas klimato herojus“

Agromiškininkystės praktikos gali reikšmingai sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, kylančias iš žemės ūkio sektoriaus, ir pagerinti aplinkos sąlygas. Šis metodas apima medžių ir krūmų integravimą į augalininkystės bei gyvulininkystės sistemas, siekiant ekologinių, ekonominių ir socialinių privalumų. Vis dėlto, agromiškininkystė išlieka mažiau paplitusi tam tikrose ES šalyse, tokiose kaip Lietuva, kur nėra nei teisinių reglamentų, nei viešosios politikos priemonių jos įgyvendinimui, o ūkininkams trūksta empiriškai pagrįstos informacijos apie šio metodo taikymą. Šio projekto tikslas – skatinti agromiškininkystę Baltijos šalyse, palengvinant prieigą prie informacijos ir stiprinant ūkininkų kompetencijas. Be to, siekiama pateikti siūlymus dėl teisinių ir viešosios politikos sistemų pakeitimų. Pilotinis projektas įvertins agromiškininkystės įgyvendinimo galimybes ir galimus iššūkius. Pateikiant prieigą prie sukurtų medžiagų, projektas didins visuomenės supratimą apie agromiškininkystės būtinybę ir naudą.

Projektą įgyvendina viešoji įstaiga „Žaliosios politikos institutas“ ir Vilniaus universitetas. Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 2023 m. gruodis - 2026 m. sausis.

Projektas yra finansuojamas Vokietijos federalinės ekonomikos reikalų ir klimato kaitos ministerijos kaip Europos klimato iniciatyvos (EUKI) dalis. Svarbiausias EUKI tikslas – skatinti bendradarbiavimą klimato srityje Europos Sąjungoje, siekiant sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą.

Chemijos ir
geomokslų
fakultetas

